

N. R. Brocman ansluter sig i huvudsak till Celsius. Dock gör han följande modifikation av översättningen: »Öbjörn och Ide ritade Stenen efter Erbjörn sin fader. Dessa Stenrunor tål Jesus Gud.» Och han kommenterar detta på följande något egendomliga sätt: »I Spanien blef År 1116 på et Möte i Toledo beslutet, at de där alt ifrån Göthernas Ditkomst bruklige Bokstäfwer skulle afskaffas: och hafwer man inbillat sig, at desse varit af samma Slag, som våra Runor, samt ex analogia, at de et lika Öde här i Landet antingen då, eller tilförne, undergått. Orsaken hwarföre de Göthiske Bokstäfwer i Spanien således blifwit afskaffade, skal förnämligast hafwa varit den Widskepelse, som med dem til Trolldom och Signeri blifwit utöfwad: och hafwa därföre flere af våre Häfdateknare funnits, som trot at Runorna i Swerje på samme Grund blifwit fördömda och afskaffade. Men såsom de Runor, hvilka på Åminnelse-Stenar efter berömligt Folk hos oss redan wid detta Årtal wunnit en oskyldig Häfd, icke kunnat wara därföre misstänkta; så äro de jämväl därefter en Tid bortåt bibehållna. Dock tyckes i Anledning af de Författningar, som nu togos i Spanien med de Göthiske Bokstäfwer, at därefter, jämväl här i Landet, någon Twekan upkommit, om Runorna (som ock woro gamle Hedniske Bokstäfwer) til detta Bruk likafullt kunde bibehållas: då slutet blifwit detta, at Jesus, som war en sann Gud, tålte dem, och at med deras Uthuggning på gode Christnes Åminnelse-Stenar, emot dess Maiestät eller dess Lära på intet Sätt war feladt... *Ithun* lærer wara förskrefwet i ställe för *Sten* eller *Ilin* d. ä. Hällen. Men äljäst kunde man också utlägga detta Ord, at såsom *Ithun* under Hedendomen war Odödlighets-Gudinnan, så måtte wäl Stenen kallas et odödligt Minnesmärke. *Isi guth* kan ock betyda den gode Jesus; men emedan Gud jämväl betecknar det högsta Wäsende, hwaraf all Ting hafwer sit Ursprung, och Jesus sann Gud och Man, jämväl til sin Människliga Natur af Guddomen blifwit delagtig: så är den Beskrifning på honom wäl den fullkomligaste, som til ingen Jesus, huru god han måtte wara, utan honom allena, kan lämpas.» Brocman går sålunda till motsats överdrift mot Verelius och Rudbeck; han förlägger Salmunge-inskriften långt in i påvedörets tid.

520. Salmunge, Björkholmen, Skederids sn.

Litteratur: D 2: 250. R. Dybeck, Reseberättelse 1870 (ATA); UFT h. 2 (1872), s. 53.

Avbildning: Dybeck (D 2: 250).

Ett fragment av en runsten, nyfunnet, fanns enligt Dybeck vid Björkholmen i Skederids socken. Det låg »i kalftomten vid sjön Björken». Björkholmen ligger vid vägen Rimbo—Finnsta, omkr. 500 m. V om avtagsvägen till Salmunge, på Salmunge ägor. Senare uppgifter om fragmentet saknas, och det synes numera vara förkommet.

Fragmentet utgjorde övre delen av en runsten. Det synes ha varit omkring 0,40 m. i höjd och 0,80 m. i bredd.

Inskrift (enligt Dybeck):

... raistu · stain ...

... ræistu stein ...

»... reste stenen ...»

Salmunge, Skederids sn.

I Peringskiölds *Monumenta* 3, bl. 88 finnes en »Afrijtningh på den uthi Salmunge änggh under Finsta herrgård i Skiedere Sochn d. 28 Maij 1722 fundne gambl. Runsteen.» Teckningen framställer en rektangulär grav, omgiven av en kvadratisk stensättning med en sida av 15—16 alnar. På

49—45887. *Upplands runinskrifter*.

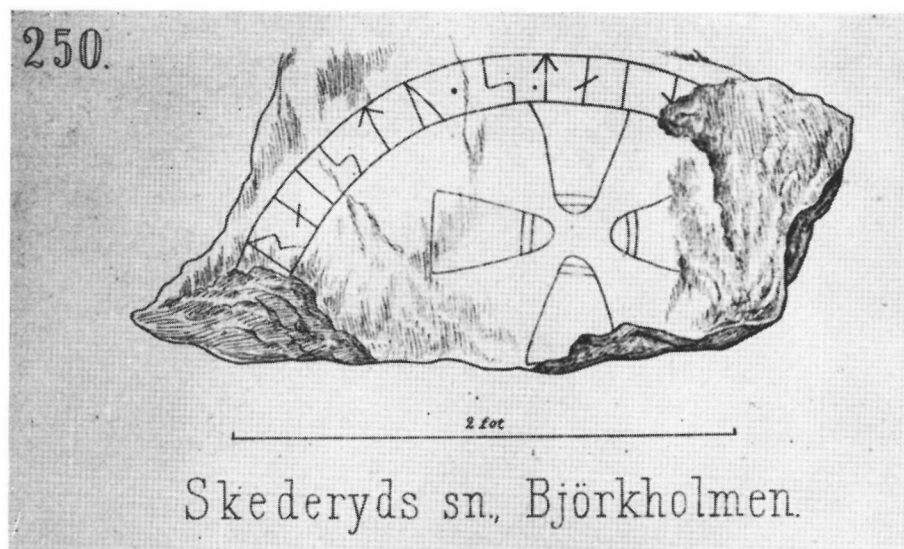

Fig. 266. U 520. Salmunge, Björkholmen, Skederids sn. Efter D 2: 250.

ett avstånd av omkring 20 alnar från denna avbildas en ristad sten. Större delen av denna skulle av teckningen att döma ha stått upprätt på marken, men ett stycke var avslaget. Teckningen, som icke är signerad, är mycket skematiserad och illa utförd. Man kan varken få någon föreställning om hur stenen har sett ut eller huruvida de tecken som avbildas verkligen ha varit runor. Av allt att döma har tecknaren icke varit runkunnig och icke kunnat bedöma det fornminne han sökt avbilda. — Om stenen finnes f. ö. följande anteckning av O. Celsius (F m 60: 2, s. 390): »Finstad puto H. Leyonmarks gård. Där var en sten med rar skrift, såsom literis Longobardicis. Då ville Herrn låta stänga en gårdslegård omkring, och gaf der till ordres. Män dhe som skulle stänga, lade ned vid stenen, att badda vidiorna vid, och således honom i grund förskämde. dixit Sekr. Helin d. 1 Maji 1727.» Celsius har sålunda fått uppgiften av sekreteraren Johan Helin i Antikvitetsarkivet. Det är sålunda tydligt, att stenen — vare sig det var en runsten eller icke — har blivit förstörd endast några få år efter dess upptäckt.

På grund av uppgifterna i *Monumenta* har stenen senare flera gånger eftersökts, ehuru utan resultat. F. V. Radloff meddelar (*Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län* 2, s. 99 f.), att »af en Runsten som hittades år 1722 träffas nu ej några lemningar». R. Dybeck skriver i sin reseberättelse 1871: »Den i grefve Dahlbergs verk afritade fornlemningsplatsen vid Finstad kan nu mer ingen utvisa. Jag gick ofta öfver de vidsträckta egorna, utan att finna mer än en enda bautasten. En mängd grafkullar äro väl der, men ingen av betydighet. En uppgifven runsten härstädes, med urnordiska runor, söktes denna gång förgäfv.»

I *Sverige. Geografisk, topografisk, statistisk beskrifning* 4 (1909), s. 662 uppges om U 519 (L 603), att »den står enligt Peringskiöld invid en stor fyrkantig stensättning, som i sig innesluter en rektangulär dylik och en bautasten». Stenen på teckningen 1722 har sålunda här identifierats med runstenen vid Salmunge (U 519). Detta kan omöjligen vara riktigt, även om det råder en viss likhet mellan runstenen och bilden från 1722. Den då nyfunna stenen med de obekanta runorna säges uttryckligen vara sönderslagen i två delar, varav den ena var ett löst fragment. Helins uppgift, att stenen blivit förstörd genom vidjebränning, kan knappast vara gripen ur luften. Men U 519 har inga spår av eld.

Frötuna och Länna skeppslag.

Socknar: Länna, Frötuna, Rådmansö och Blidö. Skeppslaget omsluter Norrtälje stad.

Från Frötuna och Länna skeppslag äro sammanlagt 9 runristningar kända. De fördela sig så, att Länna socken har 5 och Frötuna 4 runinskrifter. Skärgårdssocknarna Rådmansö och Blidö sakna helt kulturminnesmärken av denna art. Av de 9 ristningarna äro dock 2 nu för-lorade och endast kända genom äldre uppgifter: U 521 och 528. I detta sammanhang bör också framhållas, att 4 av ristningarna icke kunna sägas vara runinskrifter i vanlig mening: U 522 och 523 äro cirkelformiga sandstensplattor, U 529 har en intressant bildframställning men run-inskriften saknar språklig mening, och den nu försvunna U 528 har troligen varit en s. k. häststen.

Flera av inskrifterna äro endast kända i svårt skadat skick: U 521, 525, 526 och 527. Den enda till vår tid väl bevarade runstenen från hela området är U 524.

I Johannes Bureus' samlingar ingå 2 inskrifter från Frötuna och Länna skeppslag, nämligen U 524, som har upptecknats av Bureus själv, och U 529. I *Ransakningarna* omtalas dessutom U 527, och genom J. Hadorphs resa blev U 521 känd. I *Bautil* finnas därför 4 inskrifter från skeppslaget avbildade: U 521 (B 261), U 524 (B 260), U 527 (B 257) och U 529 (B 258). Genom en 1700-talsteckning insatt i Peringskiölds *Monumenta* blev U 528 bekant.

I Liljegrens *Runurkunder* upptagas 5 runinskrifter: U 521 (L 632), U 524 (L 633), U 527 (L 629), U 528 (L 630) och U 529 (L 631). Genom Rickard Dybeck blev U 522 känd. Under slutet av 1800-talet kom U 523 i dagen och på 1900-talet slutligen U 525 och 526.

521. Länna kyrka.

Litteratur: B 261, L 632. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 81; F. V. Radloff, *Beskrifning öfver norra delen af Stockholms län* 2 (1805), s. 43.

Avbildning: J. Hadorph och A H (fel för P. H. = Per Helgonius), träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 261).

Runstensfragmentet, som numera är förkommet, fanns enligt en anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* vid »lenna». Hadorphs läsning är den enda som finnes av inskriften. I *Bautil* har träsnittet felaktigt fått överskriften »Penningeby». Radloff uppger, att en »Runsten vid kyrkan N:o 261 i Bautil är aldeles oläslig». Liljegren anger fragmentets plats vara »Kyrkodörren». Varifrån Liljegren har fått denna uppgift är okänt. Sannolikt beror attributionen till kyrkodörren på att träsnittet visar, att fragmentets kanter delvis ha skjutit in under murpartier. Mått omkring 1,10×0,60 m.

Inskrift (enligt B 261):

... uastr × pair × litu × rausa · stain ... rfa
5 10 15 20 25

... [Sig]vastr(?) þæir letu ræisa stein ...

» .. [Sig]vast de läto resa stenen ...»